

A. Baranauskas. „Anykščių šilelis“

Parengė Alė Kerševičienė,
Kaišiadorių r. Kruonio gimnazija

Pasivaikščiojimas
su Antanu Baranausku
po Anykščių šilelį

Grybai

Grybai

1. Užduotis

- ▣ RASKITE IR IŠRAŠYKITE A. Baranausko poemoje „Anykščių šilelis“ minimų grybų pavadinimus.
- ▣ SUSKAIČIUOKITE, **kiek** grybų pamini A. Baranauskas šiame kūrinyje.

Atsakymai

- ▣ **A. Baranausko**
„Anykščių šilelyje“
paminėta 15 grybų
pavadinimų:
voveruškos, paliepės,
kiauliabudės, ruduokės,
žaliuokės, ūmėdės,
kazlėkai, nemunės,
lepšiai, šalpjonai,
musmirės, veršakiai,
baravykas, paąžuoliai,
raudonikiai.
- ▣ Poetas- tikras grybų
žinovas.

2. Užduotis

- ▣ RASKITE IR PATEIKITE grybus apibūdinančių kūrinio citatų.
- ▣ ĮVARDINKITE atpažintas menines priemones.

„ANT ŽALIO, RAUSVO, BALKŠVO DUGNIO TAŠKAI GRYBŲ
TERP MEDŽIŲ MARGULIUOJA IŠ SAVŲ SODYBŲ.“
(EPITETAI, METAFOROS, PERSONIFIKACIJA)

„Voveruškų leikelės kur ne kur pro plyšį
Iš po samanų marškos sarmatlyvai kyši“

(deminutyvas, metafora, personifikacija)

„Čia paliepių torielkos po mišką išklotos,“
(*metafora*)

Lactarius vellereus
Piengrybis paliepis

„Čia kiauliabudės pūpso lyg pievos kimsotos,“
(*palyginimas, epitetas, vaizdingas veiksmažodis*)

„Čia po eglėm šeimynom sudyge rūduokės,“
(*personifikacija*)

„Čia pušyne iš grūdo išauga žaliuokės,“

„Čia rausvos, melsvos, pilkos ūmėdės sutūpę,-
Linksmutės, gražiai auga, niekas joms nerūpi.“

(epitetai, personifikacijos)

„Čia kazlėkai pakrūmēm ant piemenų tako
Tartum kupkeliai kniūpšti, kaip Mickevičius sako.“
(palyginimas, epitetas, deminutyvas)

„Čia nemunės iš kelmo,“

„lepšiai tarp alksnyno,“

„Čia šalpjonai tarp stuobrių dygsta iš skiedryno,“

„Čia musmirės raupuotos,“

(epitetas)

„Veršakiai gleivėti,“

(epitetas)

„Čia grybai ir šungrybiai vardais nežymėti.
Anei jų žmonės renka, anei žvėrys graužia,
Jėg bėgdami per mišką galvijai išlaužia,“

„Arba patys savaiame suglebe supūsta,-
Iš jų trašos želmenim aplinkom išplūsta.“

„Ė iš visų viršesnis auga baravykas,

Valig dainuškos žodžių - „grybų pulkaunykas“:

(epitetas, personifikacija, palyginimas)

„Platus, storas, paspūtes, lyg tartum užklotas
Ant kieta, drūto koto bliūdas palivotas.“

(epitetai, palyginimas, personifikacija)

„Greit auga, ilgai esti giminių visokių:/ Paažuolių,“
(personifikacija)

„raudonikių ir kitų kitokių.“

Apibendrinimas

- ▣ **A. Baranauskas** - puikus poetas, tikras meninio žodžio meistras.

Apibendrinimas

- ▣ „Be jo gal ir mūsų nebūtų buvę“ - taip Antaną Baranauską įvertino **Maironis**, pastatydamas jį į vieną gretą su K. Donelaičiu ir A. Mickevičiumi. Jo supratimu, ant šių poetų laikosi lietuvių poezija: „Galingą „Anykščių šilelio“ ošimą virš savo galvos jaučia visa XX amžiaus poezija“.
- ▣ „Tai antrasis mūsų literatūros šedevras“ - taip poemą apibūdino **Justinas Marcinkevičius**.

Apibendrinimas

Ir aš pavydžiu tau,
Antanai Baranauskai,
Tik vieno:
Tavo žodžio,
Kurio skambėjimą girdžiu,
Girdėsiu visada.

(*Antanas Drilinga. „Pasivaikščiojimas
su Antanu Baranausku po Anykščių šilelį“*)

Susipažinkite plačiau: baravyko „giminaičiai“

Tikrasis baravykas

Tikrinis baravykas - Boletus edulis

www.gyvalai.net

Rudakepuris baravykas
(šilbaravykis, aksombaravykis, zuikbaravykis)

www.grybai.net

Baravykas šilinis

Tamprusis baravykas

Smiltyninis baravykas

Aitrusis baravykas

www.grybai.net

Baravykas paalksnis

Geltonasis baravykas

3. Užduotis

- ▣ PRISIMINKITE (AR SURASKITE)
IR PARAŠYKITE

A. Baranausko poemoje minimiems grybų pavadinimams **sinonimiškų žodžių** (galimi tarmiški, moksliniai pavadinimai).

Naudokitės įvairiais šaltiniais (A. Lyberio „Sinonimų žodynu“, IKT galimybės ir kt.).

Voveruška

- ▣ Gaidelis
- ▣ Gaidukas
- ▣ Gaidgrybis
- ▣ Gaidkojis
- ▣ Gaidpirštis
- ▣ Lapaitė

- Lapėlaižis
- Lėpeška
- Laputė
- Rudukė
- Žąsiukė
- Žydgrybis
- **Voveraitė**

Paliepė

▣ Piengrybis paliepis

Kiauliabudė

- ▣ Paliepis
- ▣ Paliepė
- ▣ Piengrybis
- ▣ **Ūmėdė garduolė**

Ruduokė

- ▣ Rudmėsė
- ▣ Rudikė
- ▣ Geltpienė
- ▣ **Pušyninė rudmėsė**
- ▣ **Eglyninė rudmėsė**

Žaliuokė

- ▣ Želvė
- ▣ Žalsvasis baltikas

Ūmédē

- Kraujaspalvē ūmédē
- Juodmēsē ūmédē
- Pilkšvažalē ūmédē
- Rausvoji ūmédē
- Dvokiančioji ūmédē
- Trapioji ūmédē
- Citrinalakštē ūmédē
- Suodinē ūmédē
- Auksaviršē ūmédē
- Geltonoji ūmédē
- Žalsvoji ūmédē
- Rožinē ūmédē
- Auksiškoji ūmédē
- Melsvažalē ūmédē
- Blunkančioji ūmédē

- Tikroji ūmédē
- Silkiakvapē ūmédē
- Kvapioji ūmédē
- Pelkinē ūmédē
- Šakotalakštē ūmédē
- Ūmédē garduolē
- Piktoji ūmédē
- Raiboji ūmédē
- Grakščioji ūmédē
- Juosvoji ūmédē
- Geltonviršē ūmédē
- Alyvinē ūmédē
- Raudonkotē ūmédē
- Pienē

Kazlėkas

- ▣ Slidokas
- ▣ Slidukas
- ▣ Glėbė
- ▣ Pušogrybis
- ▣ Pušagrybis
- ▣ **Baravykas kazlėkas**

Nemunė

- ▣ Kelmutis
- ▣ Kelmutė
- ▣ Paprastasis
kelmutis

Lepšis

- ▣ Lepšė
- ▣ Oškagrybis
- ▣ Ožgrybis
- ▣ Tėžė
- ▣ Težiukas
- ▣ Paberžis
- ▣ **Baravykas lepšė**

Šalpjõnas

- ▣ Šalpiõnas
- ▣ Šampinionas
- ▣ **Pievagrybis**

Musmirė

- ▣ Gelsvoji musmirė
- ▣ Oranžinė musmirė
- ▣ Šiurkščioji musmirė
- ▣ Gelsvarudė musmirė
- ▣ Geltonoji musmirė
- ▣ Paprastoji musmirė
- ▣ Margoji musmirė
- ▣ Žalsvoji musmirė
- ▣ Rausvarudė musmirė
- ▣ Kilnioji musmirė
- ▣ Rausvoji musmirė
- ▣ Pilkoji musmirė
- ▣ Skujinė musmirė
- ▣ Bevainikė musmirė
- ▣ Smailiakepurė musmirė

Veršakiai

- ▣ Veršiakiaĩ
  - ▣ Veršiakỹs
  - ▣ Veršiãkis
1. Piengrybis grūzdas
  2. Speniuotasis
pampotaukšlis

Baravykas

- ▣ Storkotis
- ▣ Tikrasis baravykas
- ▣ Rudakepuris
baravykas
(šilbaravykis,
aksombaravykis,
zuikbaravykis)
- ▣ Šilinis ir kt.

Paažuolis

- ▣ Žalbaravykis
- ▣ Zuikbaravykis
- ▣ Liepinis baravykas
- ▣ **Baravykas paažuolinis**

Piengrybis paažuolis

Raudonikis

- ▣ Raudonviršis
- ▣ Baravykas
raudonviršis

Išvada

- ▣ A. Baranauskas - tikras gamtos vaikas, grybų žinovas.
- ▣ Kai kurie poemoje minimi grybų pavadinimai būdingi anykštėnų tarmei.

4. Užduotis

- ▣ PRISIMINKITE AR SURASKITE
IR UŽRAŠYKITE

patarlių, priežodžių, mįslių,
susijusių su grybais ir grybavimu.

Lietuviškos patarlės ir priežodžiai

Grybai, grybavimas

1. Gegužausiu ir grybausiu, kol bulvių sulauksiu.
2. Kad ne grybai ir ne uogos, dzūkų mergos būtų nuogos.
3. Ūmėdė visus grybus suvedė.
4. Grybauk, kad grybai dygsta.
5. Paliepė visiems grybams dygt liepė.
6. Vasarą grybą meti, o žiemą grybas meta.
7. Anas buvo grybas, o tas baravykas.

Lietuviškos patarlės ir priežodžiai

Grybai, grybavimas

8. Su saule lyja – grybai digs.
9. Senam grybauti, jaunam riešutauti.
10. Jauni riešutauna, seni grybauna.
11. Pridygo kaip po lietaus grybų.
12. Be dalios ir grybauti nesiseka.
13. Dygsta kaip grybai po lietaus.
14. Po laime grybų raut.

Lietuviškos patarlės ir priežodžiai

Grybai, grybavimas

15. Tiek kiaulei grybas, tiek velniui žydas.

16. Neik su velniu grybauti - paliksi ir be krepšio, ir be grybų.

17. Likti be grybų ir be košės -->

neik su velniu grybauti – paliksi ir be grybų,
ir be košės.

18. Lig česo grybas raut --> lig
laiko grybai raut.

19. Su laime ir grybaut sekasi -->
be dalios ir grybauti nesiseka.

Lietuviškos patarlės ir priežodžiai

Grybai, grybavimas

20. Grybas greit auga, greit ir kirmyja.
21. Su kiaulės vardu ir grybai gardu.
22. Sekėsi kaip Maušui grybauti.
23. Molėtai garsūs ubagais kaip Varėna grybais.
24. Jei grybai augtų ant pečiaus,
nereiktų į mišką eit.
25. Nueiti pas protėvius grybauti.
26. Grybauk, kol grybaunasi.

Lietuviškos patarlės ir priežodžiai

Grybai, grybavimas

27. Grybai ne jaučio ragai - išvirs greitai.
28. Sėdėk kaip grybas, pakol tavęs kas nors neras.
29. Nuvirto nuo koto it grybas, --> nuvirto kaip grybas.
30. Grybai lietaus šaukiasi.
31. Su Dievo vardu ir grybai gardu.
32. Ne bet durniui ir grybauti.
33. Nusmuko kaip lepšė nuo koto.

Lietuviškos patarlės ir priežodžiai

Grybai, grybavimas

34. Sekasi kaip Leibai grybauti.
35. Ką kokie grybai, vistiek sausa duona.
36. Kur grybai ir uogos – žmogus nei sotus, nei nuogas.
37. Lig laiko grybai raut. --> Po laiko grybai raut.
38. Žmogus - ne grybas, per dieną neužauga.
39. Susipyko dėl kepto baravyko.
40. Kai nėra žuvies, gerai ir grybai.

Lietuviškos patarlės ir priežodžiai

Grybai, grybavimas

40. .... kaip grybas prieš saulę.
41. Grybai, kad akių neturi, lenda ir per šūdą.
42. Sutemo kaip Makuliui grybaujant.
43. Gyvena kaip grybas ant stuobrio.
45. Grybai darbe - ne prievalgis.
44. Tai nevirti grybai.
46. Kai miškas arti, grybai toli.

Lietuviškos patarlės ir priežodžiai

Grybai, grybavimas

48. Ištižęs (išglebęs) kaip lepšis.

49. Supyko dėl baravyko.

50. Pagal kotą ir grybas.

51. Žiūri kaip šarka į baravyką.

52. ... kaip grybas po lapu.

53. .... kai grybais lietus lis.

54. ... kaip grybai (grybas); ... kaip grybą.

Mīslēs

- ▣ Su liemeniu ir šaknim, bet ne medis, su kepure, bet ne vyras. (*Grybas*)
- ▣ Samanyne stuobrelis riogso. (*Grybas*)
- ▣ Stovi kazokas pagiry ant vienos kojos. (*Grybas*)
- ▣ Ant kojytēs kepurytē. (*Grybas*)
- ▣ Kas samanotas gimsta? (*Grybas*)

Mįslės

- ▣ Nedaug gyveno, greitai paseno, po mirties vietoj grabo ant siūlo kabo. (*Grybas*)
- ▣ Stovi ponas su raudona kepure. Kas pro šalį eina, tas prie jo prisilenkia. (*Grybas*)
- ▣ Stovi ponaitis ruda kepuraite, kas jį pamato – už kojos griebia. (*Baravykas*)

Refleksija

- ▣ Pasivaikščiojimas po mišką tik prasidėjo (pasigrožėjome tik grybų karalyste).
- ▣ Ar norisi keliauti toliau?
- ▣ Kodėl?

Naudoti šaltiniai

- ▣ A. Baranauskas. „Anykščių šilelis“.
- ▣ A. Lyberis „Sinonimų žodynas“. V., 1980.
- ▣ Po savo stogu visaip patogų. 5640 patarlių ir priežodžių./ Sud. V. Lapinskienė. V., 1999.
- ▣ Menu mįslę keturgyslę. Lietuvių liaudies mįslės./ Paruošė K. Grigas. V., 1983.
- ▣ <http://lt.wikipedia.org/wiki/Grybai>
- ▣ www.grybai.net
- ▣ <http://patarles.dainutekstai.lt/grybai.html>
- ▣ <http://www.patarles.lt>
- ▣ www.zodynas.lt